

29.11.2017

Dnro
AKA/48/00.03.20/2017

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: E 34/2017 vp Valtioneuvoston selvitys: Vaikuttaminen EU:n tulevaan monivuotiseen rahoituskehykseen 2021-
Viite: Asiantuntijapyyntö 24.11.2017/kirjallinen asiantuntijalausunto

Suomen Akatemia kiittää mahdollisuudesta lausua tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoituksesta seuraavalle EU:n puiteohjelman rahoituskehyskaudelle. Akatemian näkemyksen mukaan yhteisen kannan muodostaminen ja keskeisten tavoitteiden edistäminen eri toimijoiden yhteistyöllä on kannatettavaa, ja hyvin onnistuessaan se vahvistaa Suomen kantojen vaikuttavuutta seuraavan rahoituskehyskauden valmistelussa.

Akatemia painottaa omassa kannanotossaan seuraavan puiteohjelman valmisteluun (23.11.2017) tieteellisten läpimurtojen ja tieteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edellyttävän pitkäjänteisiä investointeja korkeatasoiseen tutkimukseen. Siksi puiteohjelman kokonaisrahoitusta tulisi lisätä sen nykyisestä tasosta. Puiteohjelman valmistelussa Akatemia toivoo komission kiinnittävän huomiota erityisesti tutkimuksen laatuun ja vaikuttavuuteen, avoimeen tieteeseen sekä hakijoiden näkökulmaan.

Suomalaisen tutkimuksen näkökulmasta Horisontti 2020 -ohjelman hyödyt ovat olleet kiistattomat

Puiteohjelman rahoittamassa tutkimuksessa painottuva korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muun yhteiskunnan tiivis yhteistyö nostaa osaamistasoa ja vaikuttaa myönteisesti koko yhteiskunnan kehitykseen niin Suomessa kuin muuallakin. Rahoitettujen hankkeiden tuomat hyödyt – uusi tieto ja osaaminen, kansainväliset verkostot ja tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus – ovat merkittäviä sivistyksen, osaamisen ja yhteiskunnan kestäväen kehittymisen tukemisessa.

Keväällä 2017 puiteohjelmärahoituksen vaikuttavuutta arvioineen, Pascal Lamyn vetämän Korkean tason ryhmän mukaan vuoteen 2020 jatkuva Horisontti 2020 -ohjelma on tukenut merkittävästi huipputason tutkimusta, kansainvälistymistä ja osaamistason nousua. Ryhmän mukaan valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä ja kilpailua ei voida vastaavalla tasolla saada aikaan kansallisilla rahoituksilla. Nykyisellään kuitenkin vain joka neljäs erinomaiseksi arvioiduista hakemuksista voidaan rahoittaa. Ryhmän mukaan tämä, samoin kuin pysyminen tärkeimpien kilpailijamaiden kuten Yhdysvaltojen, Kiinan ja Japanin tasolla, merkitsee, että puiteohjelmärahoitusta pitäisi lisätä huomattavasti.

Nykyisen puiteohjelman kolmen pilarin rakenne (1. huipputason tiede, 2. teollisuuden johtoasema ja 3. yhteiskunnalliset haasteet) on osoittautunut toimivaksi ja siksi se kannattaa säilyttää myös seuraavassa puiteohjelmassa. Horisontti 2020 -ohjelmasta on suomalaisille korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille myönnetty tähän mennessä lähes 380 miljoonaa euroa. Euroopan

tutkimusneuvoston (European Research Council, ERC) erittäin kilpaillun rahoituksen on saanut Suomessa 135 tutkijaa.

Ensimmäisestä pilarista on rahoitettu ERC:n ohella myös liikkuvuutta, uusimpia teknologia-avauksia sekä tutkimuksen infrastruktuureita, jotka ovat tuoneet merkittävää eurooppalaista lisäarvoa ja samalla kasvattaneet kansallisen rahoituksen tieteellistä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Horisontti 2020:n kolmannen pilarin tutkimus vastaa ns. suuriin haasteisiin, joita ovat mm. terveys ja hyvinvointi, uudet energiamuodot, älykäs liikenne ja ruokaturva. Lukuisat suomalaiset yliopistot ja tutkimuslaitokset ovat yhdessä yritysten kanssa olleet mukana laajoissa eurooppalaisissa hankkeissa, joissa etsitään vastauksia näihin haasteisiin. Näitä hankkeita on EU on rahoittanut Suomessa lähes 240 miljoonalla eurolla.

Seuraavan puiteohjelman kokonaisrahoitusta tulisi lisätä sen nykyisestä tasosta

Akatemia painottaa tieteellisten läpimurtojen ja tieteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edellyttävän pitkäjänteisiä investointeja korkeatasoiseen tutkimukseen. Siksi Akatemia tukee E-kirjeessä esitettyä kantaa tutkimus- kehitys- ja innovaatorahoituksen asettumisesta nykyistä suhteellisesti korkeammalle tasolle.

Sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston visiossa ”Suomesta vetovoimaisin ja osaavin kokeilu- ja innovaatioympäristö” että Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 visiossa ”Ehdotus Suomelle: Suomi100+” on asetettu 4 %:n tavoite julkisen ja yksityisen sektorin yhteispanostukselle tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Tällä tavoitteellaan tieteen uutta luovaa voimaa, kestävää kasvua ja hyvinvointia. Seuraavan puiteohjelman rahoituksen asettuminen nykyistä korkeammalle tasolle edistäisi osaltaan tätä tavoitetta.

Tieteelliset läpimurrot ja tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus edellyttävät pitkäjänteisiä investointeja korkeatasoiseen tutkimukseen, ja on tärkeää, että toimintaa tuetaan sekä eurooppalaisella että kansallisella tasolla. Akatemia pitää siksi tärkeänä, että korkeatasoisen tutkimuksen rahoitusta (nykyisen ohjelman 1. ja 3. pilari) kasvatetaan vähintään samassa suhteessa kuin koko puiteohjelman rahoitusta.

Suomen Akatemia ehdottaa, että Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) rahoitusta vahvistettaisiin. Myös tutkijoiden liikkuvuuden edellytyksiä on edelleen tuettava. Kansainvälinen liikkuvuus ja yhteistyö ovat tärkeitä tutkimuksen laadun lisäämiseksi ja yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseksi.

Puiteohjelman tulee keskittyä eurooppalaisen lisäarvon tuottamiseen

Akatemia tukee E-kirjeessä esitettyä näkemystä siitä, että tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelman tulee tukea toimia, joilla tuotetaan erityisesti eurooppalaista lisäarvoa. Vaikka puiteohjelman kokonaisvolyymi kasvaisikin H2020-puiteohjelmaan verrattuna, pysyy sen osuus kuitenkin pienenä suhteessa kaikkien EU-maiden yhteenlaskettuun TKI-panostukseen.

Eurooppalainen lisäarvo syntyy rahoituksen avulla muodostuvista verkostoista, lisääntyneestä yhteistyöstä, tutkijoiden liikkuvuuden tukemisesta ja EU-rahoituksen vipuvaikutuksesta kansallisten resurssien kokoamisessa yhteisiin tavoitteisiin. Esimerkiksi tutkimusinfrastruktuureilla on keskeinen merkitys korkeatasoisen tieteen ja tutkimusyhteistyön edistämisessä. Akatemian näkemyksen mukaan EU:n tulee jatkossakin tukea yhteisten laajojen infrastruktuurien rakentamista ja hyödyntämistä.

Akatemian mielestä on myös tärkeää keskustella yhdessä komission ja jäsenmaiden kesken esille nousseesta huolesta tutkimusrahoituksen ja –toiminnan legitimitetistä Euroopassa. Tutkimuksen vaikuttavuuden aikajänne vaihtelee ja se välittyy yhteiskuntaan tutkimustulosten, yhdessä tekemisen ja vuorovaikutuksen sekä osaavien ihmisten kautta. Erilaisten sidosryhmien ja kansalaisten osallistuminen tutkimusagendojen määrittelyyn ja tutkimushankkeisiin lisää tutkimuksen avoimuutta ja vaikuttavuutta. Akatemia kannattaa avoimuuden lisäämistä ja korostaa samalla sitä, että käyttöön otettavien toimintatapojen tulee tukea tutkimuksen laatua, vaikuttavuutta ja uudistumista.

Suomen tulee aktiivisesti vaikuttaa puiteohjelman valmisteluun

E-kirjeessä todetaan, että rahoituksen kohdentumisen perustuessa avoimeen kilpailuun voidaan jäsenmaakohtaiseen saantoon vaikuttaa lähinnä sisällöllisillä painotuksilla ja rahoitusehdoilla puiteohjelman kaikilla osa-alueilla. Myös Akatemian mielestä näihin asioihin vaikuttaminen on tärkeää uuden puiteohjelman valmistelussa ja sen toteutuskaudella. Akatemia haluaa kuitenkin korostaa, että sisältöihin vaikuttamisen ei tulisi rajautua vain temaattiseen vaikuttamiseen. EU:lla on merkittävä rooli ja mahdollisuus tukea rahoituksellaan myös tutkimuksen integriteettiä, hyviä eettisiä käytänteitä, tiedediplomatiaa sekä avoimen tieteen edistymistä.

Akatemia painottaa omassa kannanotossaan avoimen tieteen ja avoimien toimintatapojen tarjoamia uusia mahdollisuuksia tieteen ja innovaatiotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden lisäämiseen. EU:n puiteohjelma voi toimia tärkeänä suunnannäyttäjänä sekä Euroopassa että globaalisti. EU:n on käytettävä vaikutusvaltaansa avoimen julkaisemisen edistämiseksi ja edistettävä avointa tiedettä kaikissa tutkimus- ja innovaatiotoimissaan. Puiteohjelman pitää jatkossa myös palkita tutkijoita avoimen tieteen käytäntöjen mukaisesta toiminnasta ja Suomen tulisi nostaa tämä tavoite seuraavan puiteohjelman valmistelussa esille. Suomi on Avoin tiede ja tutkimus -hankkeessa syntyneen tiiviin yhteistyön voimalla noussut myös esimerkkimaaksi ja siten meillä on hyvät vaikuttamismahdollisuudet seuraavan puiteohjelman valmistelussa.

Rahoituksen jäsenmaakohtaiseen saantoon vaikuttavat erityisesti lähetettyjen hakemusten laatu. Valitettavasti Horisontti 2020 –puiteohjelmassa suomalaisten hakemusten laatu on tilastojen mukaan ollut keskimääräistä heikompi.

Akatemia haluaakin korostaa, että korkeatasoiset, EU-rahoituskilpailussa menestyvät tutkimusrahoitushakemukset edellyttävät jo suunnitteluvaiheessa sekä tieteellisesti että hallinnollisesti korkeaa tasoa. Siten yksi tärkeimmistä tekijöistä saannon kasvattamiseksi on kohdistaa voimavaroja suomalaisen tutkimuksen laadun ja uudistumisen edellytysten tukemiseen. Näin tuetaan korkeatasoisia tutkijoita ja tutkimusryhmiä, joiden on hyvä vahvan kansainvälisen verkostonsa avulla valmistella puiteohjelmahauissa hyvin menestyviä hakemuksia.

Helsingissä 29.11.2017

Ylijohtaja, hallinto

Ossi Malmberg

Kansainvälisten asioiden päällikkö

Johanna Hakala

Lisätietoja

Suomen Akatemian kanta uuden puiteohjelman valmisteluun
<http://www.aka.fi/fi/akatemia/media/Tiedotteet1/2017/suomen-akatemia-korkeatasoiseen-perustutkimukseen-investoitava-cussa-pitkajanteisesti/>